

Seria *Joseph Conrad a Polska, Europa Środkowo-Wschodnia i Świat* zawiera polskie przekłady tekstów, które ukazały się wcześniej w tomach I (1992) – XXIX (2020) serii *Conrad: Eastern and Western Perspectives* publikowanej przez Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie oraz East European Monographs w Boulder (do roku 2012) i Columbia University Press w Nowym Jorku. Są to istotne dla polskiej kultury narodowej studia nad wszelkimi możliwymi rodzajami związków Josepha Conrada z obszarem geograficzno-kulturowym Polski (w tym byłej Rzeczypospolitej Obojga Narodów) i Europy Środkowo-Wschodniej. Prezentują punkty widzenia międzynarodowych badaczy. Założeniem serii jest także afirmacja i promocja polskiej literatury, kultury, mentalności, etosu i tradycji, które w dużym stopniu zdeterminowały anglojęzyczną twórczość tego światowego pisarza.

(Wiesław Krajka, z „Założeń programowych serii *Joseph Conrad a Polska, Europa Środkowo-Wschodnia i Świat*”)

JOSEPH CONRAD
A POLSKA
EUROPA ŚRODKOWO-WSCHODNIA I ŚWIAT

JOSEPH CONRAD
KRESOWY I UNIWERSALNY
AMY FOSTER

JOSEPH CONRAD
A POLSKA
EUROPA ŚRODKOWO-WSCHODNIA I ŚWIAT

TOM 4

REDAKCJA NAUKOWA SERII

WIESŁAW KRAJKA

INSTYTUT NEOFILOLOGII UNIwersYTETU MARIi CURIE-SKOŁODOWSKIEJ

JOSEPH CONRAD
KRESOWY I UNIWERSALNY
AMY FOSTER

REDAKCJA NAUKOWA

WIESŁAW KRAJKA

WYDAWNICTWO
UNIwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej
LUBLIN 2020

Redakcja stylistyczna
Autorzy i Barbara Paprocka

Redakcja techniczna
Agnieszka Muchowska

Projekt okładki i stron tytułowych
Marta i Zdzisław Kwiatkowski

Opracowanie graficzne okładki i stron tytułowych
Krzysztof Trojnar

Na okładce
Joseph Conrad, 1920 r.

Skład i łamanie
Stanisław Kosior

Publikacja sfinansowana przez Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej

© Wydawnictwo UMCS i Autorzy, Lublin 2020

ISBN 978-83-227-9427-2

Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej
ul. Idziego Radziszewskiego 11, 20-031 Lublin
tel. 81 537 53 04
www.wydawnictwo.umcs.eu
e-mail: sekretariat@wydawnictwo.umcs.lublin.pl

Dział Handlowy
tel./faks 81 537 53 02
Księgarnia internetowa: www.wydawnictwo.umcs.eu
e-mail: wydawnictwo@umcs.eu

Druk i oprawa
Mazowieckie Centrum Poligrafii Wojciech Hunkiewicz
ul. Lisi Jar 29, 05-270 Marki

Są inne tragedie, mniej skandaliczne, a subtelniejsze i bardziej przejmujące, które powstają z nie dających się pogodzić różnic i z trwogi przed Niezrozumiałym, które wisi nad głowami nas wszystkich, [...].

(Conrad, *Amy Foster*)

Amy Foster należy z pewnością do arcydzieł sztuki noweli-
stycznej. Świadectwem wielkiego potencjału semantycznego
tej noweli jest zarówno wygenerowana ogromna ilość inter-
pretacji [...] oświetlających wielość uniwersalnych znaczeń,
lecz także otwartość na rozmaite teorie badawcze, w tym naj-
nowsze, [...].

(Krajka, *Między przestrzeniami mentalnymi*,
w tym tomie)

[...] *Amy Foster*, odwołuj[e] do Kresów jako konkretnego
regionu geograficzno-kulturowego, [...] o znamionach kul-
tury archaicznej, [...] regionu o cechach wyjątkowych — mi-
tycznego *sacrum* [...] regionu ważnego dla polskiej kultury
i historii, [...].

(Brzozowska-Krajka, *Kresowy regionalizm Conrada*,
w tym tomie)

SPIS TREŚCI

Joseph Conrad: <i>Amy Foster</i>	11
Wiesław Krajka: Przedmowa	41

Część I. KRAJOBRAZ INTERPRETACJI

Wiesław Krajka: Wielorakie tożsamości Janka Górala . . .	63
Maria Teresa Chialant: Figura outsidera w <i>Amy Foster</i> i <i>Jutrze</i> (Fragmenty)	97

Część II. POLSKA KRESOWOŚĆ

Joanna Skolik: Conrad i mityczny świat Kresów	119
Anna Brzozowska-Krajka: Janko Góral z „gabinetu figur woskowych” polskiego romantyzmu	141
Anna Brzozowska-Krajka: Korzeniowski vs. Korzeniowski czyli „rozmowa tekstów”: Conradowski casus aktywnej intertekstualności	159
Anna Brzozowska-Krajka: Kresowy regionalizm Conrada z perspektywy geoopoetyki. Przypadek <i>Amy Foster</i>	173
Wiesław Krajka: „[J]ego obraz tak zupełnie opuścił jej duszę”? Czy <i>Swept from the Sea</i> Kidron i Willocksa to nadal jeszcze <i>Amy Foster</i> Conrada? (Fragmenty)	187

Część III. UNIWERSALIZACJE

Mary Harris: <i>Amy Foster</i> : Przypadek kolonizacji w Europie	197
Wiesław Krajka: Josepha Conrada i Jerzego Kosińskiego paradigmaty izolacji i Obcego w <i>Amy Foster</i> i <i>Malowanym ptaku</i>	213
Carl Schaffer: „Nie są na swoim miejscu”: wykorzenieni Polacy Conrada i O'Connor	241
Yannick le Boulicaut: <i>Amy Foster</i> : testament Janka	271

Claude Maisonnat: Język jako niemożliwa identyfikacja w <i>Amy Foster</i>	291
Wiesław Krajka: Między przestrzeniami mentalnymi Ja i In- nego w <i>Amy Foster</i> : Dialog kultur i wartości? Bycie dla- -Innego? Bezwarunkowa gościnność?	317
Nota bibliograficzna	339
Indeks nazwisk	341

JOSEPH CONRAD
A POLSKA
EUROPA ŚRODKOWO-WSCHODNIA I ŚWIAT

STYL
JOSEPHA CONRADA
A JĘZYK POLSKI
I WIELOJĘZYCZNOŚĆ

WYDAWNICTWO UNIWERSYTETU MARII CURIE-SKŁODOWSKIEJ

JOSEPH CONRAD
A POLSKA
EUROPA ŚRODKOWO-WSCHODNIA I ŚWIAT

TOM 3

REDAKCJA NAUKOWA SERII

WIESŁAW KRAJKA

**STYL
JOSEPHA CONRADA
A JĘZYK POLSKI
I WIELOJĘZYCZNOŚĆ**

REDAKCJA NAUKOWA

WIESŁAW KRAJKA

WYDAWNICTWO
UNIwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej
LUBLIN 2018

Redakcja
Barbara Paprocka

Projekt okładki i stron tytułowych
Marta i Zdzisław Kwiatkowsy

Na okładce
Joseph Conrad, 1920 r.

Redakcja techniczna i łamanie
Stanisław Kosior

Publikacja sfinansowana z funduszu
Wydziału Humanistycznego i Instytutu Anglistyki UMCS

© Wydawnictwo UMCS, Lublin 2018

ISBN 978-83-227-9065-6

WYDAWNICTWO UNIWERSYTETU MARII CURIE-SKŁODOWSKIEJ
20-031 Lublin, ul. Idziego Radziszewskiego 11
tel. 81 537 53 04
www.wydawnictwo.umcs.lublin.pl
e-mail: sekretariat@wydawnictwo.umcs.lublin.pl

Dział Handlowy
tel./faks 81 537 53 02
Księgarnia internetowa: www.wydawnictwo.umcs.eu
e-mail: wydawnictwo@umcs.eu

Drukarnia „Elpil”, ul. Artyleryjska 11, 08-110 Siedlce

Jego [Conrada] styl pisania jest zbyt swoisty i uwarunkowany kulturą, która go wykształciła, jego osobowością, wpływem jego lektury, szczególnie literatury polskiej i francuskiej, a także jego literackimi celami i metodami narracji. Conrad jest, w istocie rzeczy, nie angielskim, ale europejskim pisarzem, [...].

(Lucas, w niniejszym tomie)

Twórczość Conrada [...] dostarcza interesujących danych, na podstawie których zweryfikować można teorie dotyczące akwizycji języka drugiego, interjęzyka i wpływu międzyjęzykowego.

(Morzinski, w niniejszym tomie)

SPIS TREŚCI

Wiesław Krajka: Przedmowa	11
-------------------------------------	----

CZĘŚĆ I. SFERA CZASOWNIKOWA STYLU CONRADA: WPLYW JĘZYKA POLSKIEGO

Mary Morzinski: Wprowadzenie	27
Mary Morzinski: Tło biograficzne (Fragment)	51
Mary Morzinski: Aspekt (Fragmenty)	67
Mary Morzinski: Nieprzechodniość i strona zwrotna (Fragmenty)	87
Mary Morzinski: Frekwencja i odchylenia od przyjętej normy	107
Mary Morzinski: Biegłość Conrada w posługiwaniu się językiem angielskim a teoria wpływu międzyjęzykowego	133
Mary Morzinski: O wpływie języka polskiego na styl Conrada: szyk pragmatyczny a gramatyczny	153
Mary Morzinski: Ratując „Wybawcę”: ostatni szlif stylu Conrada	167

CZĘŚĆ II. SFERA RZECZOWNIKOWA STYLU CONRADA: STYLISTYCZNA EKSCENTRYCZNOŚĆ

<u>Michael A. Lucas</u> : Założenia (Fragment)	195
<u>Michael A. Lucas</u> : Wstęp	199
<u>Michael A. Lucas</u> : Akwizycja języka przez Conrada	213
<u>Michael A. Lucas</u> : Ekscentryczność stylu Conrada	227
<u>Michael A. Lucas</u> : Rozwój stylu Conrada	243
<u>Michael A. Lucas</u> : Zróżnicowania stylistyczne w początkowych utworach (Fragmenty)	311
<u>Michael A. Lucas</u> : Rzeczownikowy styl Conrada	327

<u>Michael A. Lucas</u> : Prawda Forda o rozmowie: sposób przedstawiania konwersacji przez Jamesa, Conrada i Forda (Fragmenty)	347
CZĘŚĆ III. ARTYSTYCZNE KONSTRUKCJE WIELOJĘZYZCZNOŚCI	
John Crompton: Conrad a kolokwializmy	367
Ray Stevens: Trzy formy narracji podróżniczej Conrada . .	381
Reynold Humphries: Język i natrętne przymiotniki w <i>Jądrze ciemności</i> (Fragmenty)	399
Robert Hampson: <i>Placówka postępu</i> : przypadek Henry'ego Price'a	415
Yannick Le Boulicaut: Smuga cienia — przekroczyć ją, czy nie? (Fragment)	435
Agnieszka Adamowicz-Pośpiech: „Jesteście niezwykli — wy, cudzoziemcy”: nieciągłości komunikacyjne w <i>Lordzie Jimie</i> (Fragmenty)	441
<u>Michael A. Lucas</u> : Głosy w narracji i konwersacji: rozmowy orientalne (Fragment)	469
Margaret J.-M. Sönmez: Mowa i milczenie postaci orientalnych w malajskich powieściach Conrada	477
Nota bibliograficzna	513

JOSEPH CONRAD
A POLSKA
EUROPA ŚRODKOWO-WSCHODNIA I ŚWIAT

POLSKOŚĆ
I EUROPEJSKOŚĆ
W JOSEPHA CONRADA WIZJACH
HISTORII, POLITYKI I ETYKI

JOSEPH CONRAD
A POLSKA
EUROPA ŚRODKOWO-WSCHODNIA I ŚWIAT

TOM 2

REDAKCJA NAUKOWA SERII

WIESŁAW KRAJKA

POLSKOŚĆ I EUROPEJSKOŚĆ

W JOSEPHA CONRADA WIZJACH
HISTORII, POLITYKI I ETYKI

REDAKCJA NAUKOWA

WIESŁAW KRAJKA

WYDAWNICTWO
UNIwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej
LUBLIN 2013

Redakcja
Barbara Paprocka

Projekt okładki i stron tytułowych
Marta i Zdzisław Kwiatkowski

Na okładce
Joseph Conrad, 1920 r.

Redakcja techniczna i łamanie
Stanisław Kosior

Publikacja sfinansowana z grantu
Narodowego Programu Rozwoju Humanistyki
(Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego) w module 1.1

NARODOWY PROGRAM
ROZWOJU HUMANISTYKI

© Wydawnictwo UMCS, Lublin 2013

ISBN 978-83-7784-386-4

WYDAWNICTWO UNIwersytetu MARIi CURIE-SKŁODOWSKIEJ
20-031 Lublin, ul. Idziego Radziszewskiego 11
tel. 81 537 53 04
www.umcs.lublin.pl/wydawnictwo
e-mail: sekretariat@wydawnictwo.umcs.lublin.pl

Dział Handlowy: tel./faks 81 537 53 02
e-mail: wydawnictwo@umcs.eu

Drukarnia „Petit” s.k., ul. Tokarska 13, 20-210 Lublin

Rasowo przynależę do grupy, która historycznie rzecz biorąc ma własną przeszłość polityczną i zachodniorzymską kulturę czerpaną najpierw z Włoch, a potem z Francji; temperament raczej południowy; to placówka Zachodu o tradycjach rzymskich, umiejscowiona między słowiańsko-tatarskim barbarzyństwem bizantyjskim z jednej strony, a plemionami germańskimi — z drugiej. Stawiała ona zawsze desperacki opór obustronnym wpływom i do dnia dzisiejszego pozostała wierna samej sobie. [...] Jestem potomkiem tradycji rycerskiej, a nie barbarzyńskiej [...].

(Conrad, List do George'a T. Keatinga,
cyt. w niniejszym tomie)

[...] Joseph Conrad był pierwszym świadomym, nowoczesnym Polakiem-Europejczykiem. [...] Europejskość Polski zawarta jest w tradycji, w której Conrad wyrósł. [...] korzenie [Europejczyków] sięgają do Europy Środkowej i Wschodniej, której historyczne doświadczenia ukształtowały wrażliwość i postawę Josepha Conrada, jednego z najwybitniejszych pisarzy świata.

(Buzek, w niniejszym tomie)

SPIS TREŚCI

Wiesław Krajka: Przedmowa	11
G. W. Stephen Brodsky: Święty Roman: Pamięć, mit i historia w opowiadaniu Josepha Conrada <i>Książę Roman</i> . . .	25
Wiesław Krajka: Polskie ślady <i>Księcia Romana</i> (Fragmenty): Glossa do G. W. Stephen Brodsky: Święty Roman: Pamięć, mit i historia w opowiadaniu Josepha Conrada <i>Książę Roman</i>	91
Oleksandra Szałaginowa: Roman Sanguszko: ostatni rycerz Rzeczpospolitej	99
Arnold Schmidt: <i>Nostromo</i> , Garibaldi i Powstanie Styczniowe (1863–1864)	111
Wiesław Krajka: Czy polskość była dla Conrada przekleństwem, czy błogosławieństwem?	131
George Gasyna: Pomiędzy automodelowaniem wygnańca a nostalgią powrotu. Kilka myśli o polskich pismach Conrada (Fragmenty)	155
Kenji Tanaka: O Conrada <i>Autokracji i wojnie</i> i incydencie na Dogger Bank	161
Noel Peacock: Oko Rosji: nadzór i reżim skopiczny w <i>W oczach Zachodu</i>	181
Donald W. Rude: <i>An Evening with Joseph Conrad</i> Anthony'ego Czarneckiego – wywiad na temat polityki i odrodzonej Polski	201
Eloise Knapp Hay: Rekonstruowanie Wschodu oraz Zachodu przez Conrada	215
Jerzy Buzek: Przemówienie na inaugurację III Międzynarodowej Konferencji Conradowskiej w Uniwersytecie Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie (Fragment)	237

Kazimierz Marcinkiewicz: Przesłanie do uczestników IV Międzynarodowej Konferencji Josepha Conrada w Uniwersytecie Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie (Fragment)	241
Jerzy Buzek: Przesłanie do uczestników V Międzynarodowej Konferencji Conradowskiej w Uniwersytecie Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie (Fragment)	243
Stephen G. W. Brodsky: Dwie polskie przeszłości Conrada — historia trzydziestu lat chybionych interpretacji . .	245
Zdzisław Najder: Sztuka i wierność: dziedzictwo kulturowe i program literacki (Fragment)	271
Rafał Szczerbakiewicz: Conrad Jana Kotta	283
Nota bibliograficzna	313
Indeks nazwisk	315
Indeks utworów oraz zbiorów opowiadań i esejów Conrada	323

JOSEPH CONRAD
A POLSKA
EUROPA ŚRODKOWO-WSCHODNIA I ŚWIAT

CONRAD A POLSKA

JOSEPH CONRAD
A POLSKA
EUROPA ŚRODKOWO-WSCHODNIA I ŚWIAT

TOM 1

REDAKCJA NAUKOWA SERII

WIESŁAW KRAJKA

CONRAD A POLSKA

REDAKCJA NAUKOWA

WIESŁAW KRAJKA

UMCS

WYDAWNICTWO UNIWERSYTETU MARII CURIE-SKŁODOWSKIEJ

LUBLIN 2011

Redakcja
Elżbieta Muszyńska

Projekt okładki i stron tytułowych
Marta i Zdzisław Kwiatkowski

Na okładce
Joseph Conrad, 1920 r.

Redakcja techniczna i łamanie
Stanisław Kosior

© Wydawnictwo UMCS, Lublin 2011

ISBN 978-83-7784-014-6

WYDAWNICTWO UNIWERSYTETU MARIII CURIE-SKŁODOWSKIEJ

20-031 Lublin, pl. Marii Curie-Skłodowskiej 5
tel. 81 537 53 04

www.umcs.lublin.pl/wydawnictwo
e-mail: sekretariat@wydawnictwo.umcs.lublin.pl

Dział Handlowy: tel./faks 81 537 53 02
e-mail: wydawnictwo@umcs.eu

Drukarnia „Tekst” s.j., ul. Wspólna 19, 20-344 Lublin

A więc Polska, choć wymazana z mapy, istnieje realnie, nie jest po prostu jakimś *pays du rêve*, do którego można podróżować jedynie w wyobraźni.

(*Jeszcze raz w Polsce, OŻL 98*)

Conrad był przede wszystkim Polakiem i pozostał, jak sądzę, przede wszystkim Polakiem. [...] ten rodzaj wierności pewnej polskiej tradycji był stale obecny w podszeptach serca Conrada, znajdując wyraz w całej jego własnej „ciężko wypracowanej twórczości”, którą, jakkolwiek jest ona dystynktywnie polska, odbieramy jako uniwersalną.

(Juliet McLauchlan w niniejszym tomie)

Dla polskiego polityka Joseph Conrad jest przede wszystkim pisarzem, który nasuwa myśl o tym, że obok Kopernika, Chopina należy on do najbardziej rozstawionych Polaków na świecie.

(Jerzy Buzek w niniejszym tomie)

SPIS TREŚCI

Stosowane skróty	9
Wiesław Krajka: Założenia programowe serii <i>Joseph Conrad a Polska, Europa Środkowo-Wschodnia i Świat</i>	11
Wiesław Krajka: Przedmowa	17

I. CONRAD A POLSKA

Jerzy Buzek: Przemówienie na inaugurację III Międzynarodowej Konferencji Conradowskiej w Uniwersytecie Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie (Fragment)	29
Juliet McLauchlan: Przemówienie otwierające I Międzynarodową Konferencję Conradowską w Uniwersytecie Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie (Fragment)	31
Wiesław Krajka: Wstęp (Fragment)	33
Alex S. Kurczaba: Wstęp (Fragment)	35
Wiesław Krajka, Katarzyna Sokołowska: Polskimi śladami Conrada. Reminiscencje z I Międzynarodowej Konferencji Conradowskiej w Uniwersytecie Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie, wrzesień 1991	37
Wiesław Krajka: Śladami dzieciństwa Josepha Conrada	55
Wiesław Krajka: Conrad a Polska: perspektywa mojego pokolenia	71

II. DWOISTE DZIEDZICTWO HISTORYCZNO-RODZINNE

Wiesław Krajka: Joseph Conrad w latach 1861–1869. Czy był polskim romantyczno-martyrologicznym patriotą?	89
Lilia Omelan: Patriotyczna działalność Hilarego Korzeniowskiego i rodziny Korzeniowskich	111
Addison Bross: <i>Szaleństwo Almayera</i> a polski spór o materializm	133
Addison Bross: Tadeusza Bobrowskiego <i>Pamiętnik mojego życia</i> . Esej wprowadzający (Fragmenty)	151

Addison Bross: Powstanie styczniowe i jego skutki: temat nieobecny w świadomości politycznej Conrada	203
--	-----

III. *HOMO DUPLEX* JOSEPH CONRAD

Amar Acheraïou: Cień Polski	231
Ernest W. Sullivan II: Joseph Conrad stara się udowodnić, kim jest: formularz ubezpieczenia na życie jako autobiografia . . .	257
Carola Kaplan: Conrad – Polak: z pewnością nie „jeden z nas” . .	271
Joseph Dobrinsky: Dwa życia Josepha Conrada w <i>Tajemnym wspólniku</i>	289
Sandra Dodson: „Trupa aktorów”: Conrad, Casement i strategia utożsamienia	313
Grażyna Branny: Conrad i Retinger	335
Nota bibliograficzna	359
Indeks nazwisk	361
Indeks utworów oraz zbiorów opowiadań i esejów Conrada . . .	367